

საქართველოს სატრანსპორტო სისტემის ევროკავშირის სტანდარტებთან ადაპტირების შემდგომი პერსპექტივები რეგიონული ინტეგრაციის ჭრილში

ბორის გითოლენდია, ასისტენტ-პროფესორი

რეზიუმე

ევროკავშირის ბაზარი სხვადასხვა უპირატესობებიდან გამომდინარე მიმზიდველია საქართველოსათვის, რის გამოც იგი მიისწრაფვის გახდეს ევროპული ოჯახის სრულფასოვანი წევრი და დაიმკვიდროს ადგილი დიდ ევროპულ ოჯახში. ამ გზაზე საქართველოს ეკისრება დიდი პასუხისმგებლობა და ვალდებულება მაქსიმალურად დაუახლოვოს ქვეყნის პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამართლებრივი, ტექნიკური და სხვა პარამეტრები საერთაშორისო და ევროკავშირის სტანდარტებს.

აღნიშნული მიზნის მისაღწევად იდგმევა კონკრეტული ნაბიჯები, რომლებიც განტოვებულია ე.წ. „საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების“ ხელშეკრულებით, რომლითაც საქართველო-ევროკავშირის შორის ურთიერთობები თვისობრივად ახალ, ისტორიულად უპრეცედენტო დონეზეა გადასული.

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის გაფორმებული „ასოცირების ხელშეკრულებაში“ მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა ტრანსპორტს და მასთან დაკავშირებულ საკითხებს - ევროკავშირის მიერ შემოთავაზებული რეგულაციები და რეკომენდაციები საქართველოს სატრანსპორტო სისტემის გაუმჯობესების მიმართულებით. აღნიშნული ხელშეკრულება ასევე ითვალისწინებს „ღრმა და ყოვლისმომცველ თავისუფალ სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებას“, რომელიც ადგენს თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმს საქართველოსა და ევროკავშირის შორის და შეიცავს იმ ძირითად ეკონომიკურ და სავაჭრო მექანიზმებს, რომელიც სასარგებლოა საქართველოსათვის.

ნაშრომში წარმოდგენილია:

ა) საქართველოს სატრანსპორტო სისტემის პერსპექტივების მიმოხილვა რეგიონალური ინტეგრაციის ჭრილში, იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობა საკმაოდ მიმზიდველ გარემოს ქმნის საერთაშორისო ძლიერი მოთამაშეებისათვის.

ბ) ჩვენი ხედვები საქართველოს სატრანსპორტო სისტემის ევროკავშირის სტანდარტებთან ადაპტირების შემდგომი პერსპექტივების შესახებ;

გ) ინფორმაცია იმ სავარაუდო პოზიტიურ ეფექტსა და შესაძლებლობებზე, რომელიც გრძელვადიან პერიოდში (შეიძლება) ქვეყანას მოუტანს სატრანსპორტო სისტემის სრულყოფა.

საკვანძო სიტყვები: სატრანსპორტო სისტემა, ევროკავშირი, ევროკავშირის სტანდარტები, ასოცირების ხელშეკრულება, რეგიონული ინტეგრაცია, ფისკალური დეცენტრალიზაცია, დივერსიფიკაცია, სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა, იმპლემენტაცია.

Prospects for the further adaptation of the Georgian transport system with the EU standards and its role regarding the whole regional integration

Boris Gitolendia, Doctor

Summary

The EU market with various advantages is attractive for Georgia, that is why Georgia aspires to become a full member of the European Union and establish its place in the European big family. On this way, Georgia has a great responsibility and commitment maximize approximate the country's political, economical, legal, technical and other parameters of international and EU standards.

For achieving to this goal Georgia is making the specific steps which is enhanced by so-called “Georgia-EU association” agreement, which Georgia-EU relations is transitioned a qualitatively new, historically unprecedented level.

The “Association Agreement” signed between EU and Georgia importantly focuses on transport and its related issues - from the EU is proposed regulations and guidelines for the improvement of the transport system.

The agreement also provides a “deep and comprehensive free trade agreement,” which establishes a free trade regime between the EU and Georgia and presents the main economic and trade mechanisms, which is useful for Georgia.

The paper includes:

A) Review of the prospects for the transport system with the context of regional integration, in view of that the geographical location of Georgia is giving a favorable environment for the international strong players.

B) Our visions of the prospects for the further adaptation of the Georgian transport system with the EU standards.

C) Information on the possible positive effect and opportunities, which in the long run (may) will bring to the country perfection of transport system.

Keywords: Transport system, The European Union, The European Union Standards, The Association Agreement, Regional integration, Fiscal decentralization, Diversification, Infrastructure of Transport, Implementation.

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების, მათ შორის საქართველოს, როლს და პოლიტიკურ და კულტურულ პროგრესს ოდითგანვე განაპირობებდა მისი გეოგრაფიული მდებარეობა, კერძოდ, კასპიის, შავი და ხმელთაშუა ზღვების აუზებთან მოსაზღვრეობა და ის უმოკლესი სავაჭრო ხიდი, რომელიც ამ ტერიტორიაზე გადიოდა და აკავშირებდა აზიასა და ევროპას. საბჭოთა იმპერიის პერიოდში კავკასიის რესპუბლიკების ეკონომიკა, მათ შორის სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა, მხოლოდ ქვეყნის განაპირა, ჩიხურ და/ან ქვეყნისშიდა დანიშნულების ობიექტებს მიეკუთვნებოდნენ და პრაქტიკულ ღირებულებას არ წარმოადგენდნენ დანარჩენი მსოფლიოს ეკონომიკური განვითარებისა და გლობალური ინტეგრაციის თვალსაზრისით. დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ვითარება მკვეთრად შეიცვალა სხვადასხვა მიმართულებით. - ქვეყნებს მეტნაკლებად საშუალება მიეცა ემოქმედად დამოუკიდებლად, საკუთარი ეროვნული ინტერესების გათვალისწინებით. გეოპოლიტიკური ცვლილებების შედეგად საქართველომ, ძირეულად შეცვალა საგარეო კურსი. საქართველოს სწრაფვა ევროკავშირში და შემდგომ ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში განეწინაურებინათ თანდათან განმტკიცდა და დღევანდელი მდგომარეობით, ერთი შეხედვით, შეუქცევად ხასიათს ატარებს.

საგარეო ეკონომიკური კავშირების სრულყოფა ყოველი ქვეყნის ეკონომიკური ეფექტურობის ზრდის უდიდესი რეზერვია. დამოუკიდებლობის მოპოვებამ, რა თქმა უნდა, მკვეთრად გაზარდა საგარეო ეკონომიკური კავშირების გაფართოების შესაძლებლობები. დღის წესრიგში დადგა სავაჭრო ურთიერთობების განვითარება დასავლეთის ქვეყნებთან და ევროკავშირთან. ევროკავშირი, რომლის იურისდიქცია და წარმომადგენლობა 28 სახელმწიფოზე ვრცელდება, წარმოადგენს მრავალდონიან ეკონომიკურ-პოლიტიკური ინტეგრაციის უნიკალურ ერთობას. ევროკავშირს გააჩნია სხვადასხვა უპირატესობები, მათ შორის:

- უნიკალური ინსტიტუციური მოწყობა, საერთო დიდი ბაზარი (ევროკავშირი წარმოადგენს 500 მლნ ბაზარს);
- ეკონომიკური, საზოგადოებრივი და ტექნოლოგიური განვითარების მაღალი დონე;
- ფინანსური დახმარების სისტემა და ფისკალური დეცენტრალიზაცია;
- ბაზარზე კონკურენციის ეფექტიანი რეგულირების მექანიზმები;
- მიუკერძოებელი სამართლებრივი უზრუნველყოფა;
- დემოკრატიის მაღალი სტანდარტები და სხვა;
- კავშირის პოლიტიკა ითვალისწინებს წევრ სახელმწიფოთა დამოუკიდებელი, ადგილობრივი ეკონომიკის საჭიროებებს და ინტერესებს;

თანაბარუფლებიანი და თანაბარესურსიანი წევრი სახელმწიფოები ქმნიან ძალთა ბალანსს, რის შედეგადაც გადანაცვლებები ყოველთვის ურთიერთშეთანხმებით მიიღება და ა.შ.

ამ და სხვა მიზეზთა გამო ევროკავშირი, როგორც გაერთიანება, ეკონომიკური თვალსაზრისით, წარმოადგენს უზარმაზარ პლატფორმას და მიმზიდველია ყველა საერთაშორისო ურთიერთობებში მონაწილე ცივილიზებული მოთამაშისათვის.

ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკისათვის, რომელიც ბუნებრივია თავის თავში მოიცავს სხვადასხვა ქვეყნებთან პოლიტიკური, ეკონომიკური და უსაფრთხოების სფეროებში თანამშრომლობის განვითარებას, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ბაზისად, თავიდანვე ენერგო უსაფრთხოების კონცეფცია იქცა, რომელიც რუსეთის გვერდის ავლით, კასპიის ზღვის რეგიონის ნავთობისა და გაზის ათვისების ხარჯზე, ძირითადად ენერგორესურსების წყაროების მონოდების დივერსიფიკაციას ითვალისწინებს და შესაბამისად, ამ რეგიონებიდან ევროკავშირში ენერგორესურსების ექსპორტისთვის სატრანსპორტო ქსელების შექმნასა და განვითარებას გულისხმობს. ევროკავშირი ამ და სხვა, საკუთარი სტრატეგიული მიზნების განხორციელების მოტივით, ცდილობს, სხვადასხვა ეკონომიკური ინსტრუმენტებით სავაჭრო ურთიერთობები განავითაროს მეზობელ რეგიონებთან, აწესებს სავაჭრო შეთანხმებებს და აქტიურად თანამშრომლობს, მათ შორის, არამეზობელ პარტნიორებთან და ცდილობს საკუთარი ეკონომიკური შესაძლებლობები უფრო მეტად გაამყაროს მსოფლიო ბაზარზე.

უზარმაზარი უპირატესობებიდან გამომდინარე, ცნობილია, რომ ევროკავშირში ინტეგრაციის წინაპირობას გარკვეული ეკონომიკური და ინსტიტუციური რეფორმების გატარება წამოადგენს, დაწესებულია მთელი რიგი კრიტერიუმები, რისი დაკმაყოფილების გარეშე ევროკავშირის წევრობა და რეგიონალური ინტეგრაცია შეუძლებელია. მიუხედავად იმისა, რომ განეწინაურების შესაძლებლობა პირველ რიგში დამოკიდებულია მასში განეწინაურების მსურველი ქვეყნის შესაძლებლობასა და მიზნების მიღწევის უნარზე, ევროკავშირი, თავის მხრივ, ცდილობს დაეხმაროს განეწინაურების მსურველ ქვეყნებს მიზნების მიღწევაში.

როგორც ცნობილია, სპეციალური პროგრამების მხარდაჭერით (როგორცაა მაგალითად, TRASECA და INOGATE და სხვ.), ბოლო ოცნეულის მანძილზე ევროკავშირმა, ევროპის ცალკეულმა სახელმწიფოებმა და ევროპულმა კომპანიებმა უზრუნველყვეს მნიშვნელოვანი ღონისძიებების ჩატარება საქართველოში ყველა სატრანსპორტო სახეობის და ზოგადად, სატრანსპორტო სისტემის და ენერგეტიკული პროექტების შექმნის, განახლებისა და მოდერნიზებისათვის. ასევე, ბოლო წლებში საქართველომ მნიშვნელოვნად გააღრმავა ურთიერთობა ევროკავშირთან, რომელიც ამ დროისთვის განმტკიცებულია საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობის ისტორიაში არსებული, ყველაზე მძლავრი და ბევრისშემცველი ე.წ „საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების“ ხელშეკრულებით, რომლის გაფორმებით საქართველო-ევროკავშირს შორის ურთიერთობები

თვისობრივად ახალ, ისტორიულად უპრეცედენტო დონეზე გადავიდა.

ასოცირების შეთანხმება ასევე მოიცავს „ღრმა და ყოვლისმომცველ თავისუფალ სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებას“, რომელიც ადგენს თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმს საქართველოსა და ევროკავშირის შორის და შეიცავს იმ ძირითად ეკონომიკურ და სავაჭრო მექანიზმებს, რომელიც ჩვენი და არამართო ჩვენი აზრით, პირველ რიგში, საქართველოსთვის არის სასარგებლო და მომგებიანი. მაგალითად, ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შექმნის მიზანია ხელი შეუწყოს:

- ევროკავშირის ბაზართან თავსებადი სავაჭრო სისტემის ფორმირებას;
- საინვესტიციო გარემოს მიმზიდველობის გაზრდასა და უცხოური ინვესტიციების წახალისებას;
- ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას უცხოური ინვესტიციების სტიმულირების შედეგად;
- ქართული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ზრდას;
- ქართული ექსპორტის ზრდას;
- ქართული პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებას;
- ეკონომიკის ზრდის სტიმულირებასა და ზოგადად, საქართველოს ეკონომიკურ განვითარებას და სხვ.

საქართველომ აიღო ვალდებულებები, რომ დასახული მიზნის მისაღწევად უზრუნველყოფს რეფორმებს ყველა, მათ შორის, ტრანსპორტის სფეროში, ევროკავშირის საერთო ევროპული სატრანსპორტო პოლიტიკის სახელმძღვანელო დოკუმენტებისა და რეკომენდაციების გათვალისწინებით. საქართველოსა და ევროკავშირის შორის დადებული „ასოცირების შესახებ შეთანხმების“ VI კარი ეხება ტრანსპორტის კუთხით თანამშრომლობას. ხელშეკრულებაში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს ტრანსპორტი და მასთან დაკავშირებული საკითხები. ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების ხელშეკრულება, პირველ რიგში, ტრანსპორტის სფეროს მოდერნიზებას და ევროპული სტანდარტების დანერგვას ითვალისწინებს.

დასკვნითი ნაწილი: თუ გავითვალისწინებთ იმ ღონისძიებათა კომპლექსის სიდიდესა და მნიშვნელობას, რომელსაც ტრანსპორტი უზრუნველყოფს ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკაში, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს სატრანსპორტო სისტემის სრული მოდერნიზაცია და ევროპულ და საერთაშორისო სტანდარტებთან ადაპტირება, რეგიონალური ინტეგრაციის ჩრილში შეიძლება გახდეს ეკონომიკის შემდგომი განვითარებისა და ეროვნული გრძელვადიანი მიზნების მიღწევის საკვანძო წერტილი და მძლავრი ინსტრუმენტი.

საქართველოს სატრანსპორტო სისტემა მოიცავს სარკინიგზო და სავტომობილო გზებს, საჰაერო და საზღვაო ცენტრებს, სამგზავრო და სატვირთო ტერმინალებსა და საკმაოდ მძლავრ

სხვა სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურასა და საშუალებებს, მათი ევროკავშირის სტანდარტებთან ადაპტირება, ევროკავშირის სატრანსპორტო და საკომუნიკაციო ქსელებში ჩართვა საქართველოს მოქალაქეებსა და ბიზნესს სრულიად ახალ შესაძლებლობებს გაუხსნის და ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას, კერძოდ:

- როგორც ცნობილია, სატრანსპორტო გადაზიდვების მოცულობების ზრდასა და მის მდგრადობას მეტწილად განსაზღვრავს ინფრასტრუქტურის ხარისხი. ტრანსპორტთან დაკავშირებული ტექნიკური და უსაფრთხოების საერთაშორისო პირობების შესრულებით დაიხვენება სატრანსპორტო ქსელი და გაუმჯობესდება არსებული სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა;

- გაიზრდება საქართველოს სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გამტარუნარიანობა, სატრანსპორტო ნაკადების მოძრაობის სიჩქარეები და მათი გადაადგილების უსაფრთხოების ხარისხი, რაც ევროპისა და აზიის დამაკავშირებელი, საქართველოზე გამავალ უმოკლეს მარშრუტს და ასევე შიდა და ადგილობრივი მნიშვნელობის სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურას უფრო მიმზიდველს გახდის საერთაშორისო გადამზიდავი კომპანიებისათვის;

- სხვადასხვა საკანონმდებლო რეგულაციებისა და ნორმატიული აქტების ევროპულ კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაციით და საქართველოში თანამედროვე და კონკურენტუნარიანი ევროპული სტანდარტების სატრანსპორტო სექტორის ჩამოყალიბებით, მოიხსნება ევროპისა და საქართველოს სატრანსპორტო სისტემებს შორის დღეს არსებული სამართლებრივი, ადმინისტრაციული და ტექნიკური ბარიერები, რაც ხელს შეუწყობს მულტიმოდალური საერთაშორისო გადაზიდვების ზრდას, ქართულ კომპანიებს გაუადვილებს მგზავრთა გადაყვანას და საქონლის გადატანას ევროპის ქვეყნებში და პირიქით;

- სატრანსპორტო სფეროში სოციალური და ფინანსური რეგულაციების გაუმჯობესება და ევროპულ კანონმდებლობასთან დაახლოება ხელს შეუწყობს ტრანსპორტის სფეროზე პასუხისმგებელი ადგილობრივი სახელმწიფო და კერძო ორგანიზაციების გაძლიერებას, იქ დასაქმებული ადამიანების უფლებების დაცვას, მუშაკთა სოციალურ ინტერესებს, მათი ცოდნისა და უნარების გაუმჯობესებას;

- ასევე მოხდება მომხმარებელთა უფლებების უკეთ დაცვა, რაც საბოლოოდ საქართველოში უამრავი ადამიანის ცხოვრების დონეს აამაღლებს და კომფორტული ცხოვრების შესაძლებლობებს გაზრდის;

- საქართველოს მიმზიდველობა ტრანსპორტის სფეროში შექმნის დამატებით პირობებს ინვესტიციებისთვის. ამ დარგში მეტი ინვესტიციების შემოღინება კი უმნიშვნელოვანესია ქვეყნის როგორც მაკროეკონომიკური, ისე მიკროეკონომიკური და სოციალური ეფექტის ზრდის მისაღწევად;

- გეოგრაფიული მდებარეობისა და სრულყო-

ფილი სატრანსპორტო კოორდინაციის გაუმჯობესებით, საბაჟო პროცედურების დახვეწით და სხვა ტრანსპორტის სფეროსთან დაკავშირებული ხელშეწყობი ღონისძიებების გატარებით, საქართველოს გაუჩნდება შესაძლებლობა, რომ მომავალში მოიზიდოს ახალი მეგობრობები და მეტი საერთაშორისო ტვირთი;

- ტრანსპორტის სფეროში ნაწივები დადებითი შედეგების გათვალისწინებით გაიზრდება თანამშრომლობის პერსპექტივა ევროკავშირის მიერ განხორციელებულ სხვადასხვა პოლიტიკასა თუ პროგრამაში, შეიქმნება შესაძლებლობა საქართველოს თანდათანობით ჩართვის ევროპის თანამეგობრობის ზოგიერთ ისეთ პროგრამაში, რომელიც ხელს უწყობს კავშირების დამყარებას ეკონომიკის სხვადასხვა დარგების, კულტურული, საგანმანათლებლო, სამეცნიერო და სხვა საზოგადოებრივ სფეროებში;

- სატრანსპორტო სისტემის ევროკავშირის სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანა, გარემოსდაცვით კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაცია და იმპლემენტაცია ხელს შეუწყობს მდგრადი, დაბალემიანი მწვანე სატრანსპორტო სისტემის ჩამოყალიბებას, ეს კი, თავის მხრივ, მნიშვნელოვან როლს ითამაშებს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის გაუმჯობესებაში და წვლილს შეიტანს ქვეყნის წინაშე მდგარი გრძელვადიანი ამოცანის შესრულებაში, რასაც მდგრადი განვითარება ჰქვია.

ქვეყნის სატრანსპორტო პოტენციალის განვითარება და საქართველოს ინტეგრაცია საერთაშორისო სატრანსპორტო სისტემებში შექმნის მტკიცე საფუძველს საქართველოს ევროკავშირში შემდგომი ეკონომიკური, პოლიტიკური და რეგიონალური ინტეგრირებისთვის, ამით საქართველო ორი დიდი ბაზრის - ევროპისა და აზიის სატრანსპორტო დერეფნის დამაკავშირებელი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ცენტრი გახდება, შესაბამისად, საქართველო გეოსტრატეგიის საიმედო და აქტიურ სუბიექტად ჩამოყალიბდება, ამ ფუნქციის გაძლიერება და რეალიზაცია კი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პირობაა ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური გრძელვადიანი სტაბილურობისთვის.

მიუხედავად არსებული უამრავი მოსაზრებებისა, დღეს გვაქვს რეალური საფუძველი ვივარაუდოდ, რომ საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის პერსპექტივა, ერთი შეხედვით, შეუქცევად ხასიათს ატარებს, საკმაოდ რეალისტურია და მისი განვითარებაც ხელშეუხებელია და რაც მთავარია უმნიშვნელოვანესია საქართველოსთვის. მიგვაჩნია, რომ ქართული სატრანსპორტო სისტემის დაახლოება ევროპულ სისტემებთან გააჩენს მეტ პერსპექტივას და შესაძლებლობებს ევროპასთან არსებული თანამშრომლობიდან უფრო ღრმა პოლიტიკური, ეკონომიკური და რეგიონალური ინტეგრაციაზე გადასვლის, რაც ქვეყანას მხოლოდ სარგებელს მოუტანს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ი. დანელია - გეოპოლიტიკური კვლევების საერთაშორისო ცენტრი - „ევრაზიული კავშირი თუ ევროკავშირი: ურთიერთგამომრიცხავი თუ ურთიერთშემავსებელი ეკონომიკური სისტემები“
2. „მწვანე ალტერნატივა“, 2013 წ. - კვლევა - „ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის ევროკავშირისა საქართველოს სამოქმედო გეგმის გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების ნაწილის შესრულების ეფექტურობის შეფასება 2007-2012 წ.წ.“;
3. <http://www.economy.ge/ge/dcfra>
4. http://europa.eu/pol/trans/index_en.htm
5. საქართველოს მთავრობა - 2013 წ. - „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია - საქართველო 2020“;
6. http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=272&id_type=10
7. ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part - Official Journal of the European Union - 2014;
8. http://eeas.europa.eu/georgia/pdf/quick_guide_eu_ge_aa_en.pdf